

ארנבורג, איליה גריגוריביץ' (1891-1967)

(Ilya Grigoryevich Ehrenburg). סופר ועיתונאי רוסי, יהודי. שנים רבות התגורר מחוץ לרוסיה, בעיקר בפריס. היה כתב חוץ של עיתונים סובייטים. עם כניסת הגרמנים לצרפת ב-1940 חזר א' לברית-המועצות.

למרות התבוללותו בתרבות הרוסית עסק א' בכתיבתו גם בנושאים יהודיים. זהותו היהודית וביטוייה גברו בשנות מלחמת-העולם השנייה. בספרו Padenie Parizha (נפילת פריס; 1941) גינה את הפשיזם והאנטישמיות, ובשיר שכתב ב-1940 הצר על רדיפת יהודים בידי הנאצים. בשנות המלחמה היה כתב העיתון 'הכוכב האדום', ביטאון הצבא, ומלא תפקיד מרכזי בתעמולה האנטי-נאצית במלחמת-העולם השנייה בתוך ברית-המועצות ומחוצה לה. א' היה מן האישים הבולטים ביותר שצורפו לוועד היהודי האנטי-פשיסטי והשתתף בפעילויותיו השונות. באסיפות ובהתייעצויות של הוועד עמד א' על הצורך לפרסם את חלקם של היהודים בלוחמה נגד הנאצים, והשמיע ביקורת גלויה בגנות ביטויי אנטישמיות בקרב האוכלוסייה הסובייטית. הוא היה בין הראשונים בברית-המועצות שיזמו ושעודדו איסוף חומר תיעודי על רצח היהודים ועל התנגדותם הפעילה לנאצים.

א' ערך את שני הכרכים שהופיעו בשנים 1944-1945 מערדער פון פעלקער (רוצחי העמים), וערך, עם וסילי גרוסמן, את Chernaya Kniga ('הספר השחור'), אוסף תיעודי על שואת יהודי ברית-המועצות, והיה בין יוזמי Krasnaya Kniga ('הספר האדום'), שנועד לתעד את חלקם של היהודים בצבא האדום, בתנועת הפרטיזנים ובמרי בתוך הגטאות. הספרים הללו לא הותרו לפרסום בגלל מדיניות הסובייטים להשתקת השואה, מדיניות שהלכה וגברה עם תום המלחמה. באביב 1945 נמתחה ביקורת רשמית על עמדתו האנטי-גרמנית הקיצונית של א'. בספרו 'הסערה', שנכתב בשנים 1946-1947, המשיך א' לעסוק, ולו חלקית, בנושאים יהודיים. גורלם של היהודים בשנות המלחמה לא פסק מלהעסיקו גם בשנים שאחר-כך. הוא כתב את ההקדמה לתרגום הרוסי של יומנה של אנה פרנק, שיצא לאור בשנת 1960.

הירושה הספרותית של ארנבורג, הכללת התכתבות אישית מקיפה וגרסה מקורית של 'הספר השחור', הועברה, לפי רצונו של המחבר, ליד-ושם בישראל.